

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ได้เสนอปัญหาเรื่องการจัดการมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านมาอยู่ในลักษณะต่างคนต่างทำ และทำให้การกำจัดมูลฝอยไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ปัจจัยหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดของท้องถิ่นคือ เรื่อง งบประมาณในการจัดการ ดังนั้นถ้าท้องถิ่นหลาย ๆ แห่งร่วมกันบริหารจัดการมูลฝอยแล้วจะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ ดังนั้นจึงได้ศึกษาถึงรูปแบบในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การศึกษารูปแบบในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง และในการศึกษาวิจัยได้มีกรอบแนวคิด 2 ประการ คือ 1) แนวคิดการจัดการมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยร่วมกัน และ 2) แนวความคิดการจัดการมูลฝอยอย่างยั่งยืน เนื่องจากการศึกษารูปแบบในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องคำนึงถึงการร่วมกันจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรูปแบบการจัดการมูลฝอยร่วมกัน เพื่อวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ บุคลากร และระบบการกำจัดมูลฝอยร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงพรรณนาเป็นหลัก เพื่อการทำวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบในการจัดการมูลฝอยในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1.1 รูปแบบในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดลำปางได้เสนอรูปแบบในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบ ดังนี้

1) รูปแบบที่ 1 ศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมลำปาง 1 ได้มีการรวมกลุ่มระหว่างท้องถิ่นที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกับสถานที่กำจัดมูลฝอยเพื่อป้องกันด้านมลพิษและได้มีการลงนามในบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อแสดงความจำนงเพื่อที่จะร่วมมือกันจัดตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม และศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมได้มีโครงสร้างการบริหารจัดการซึ่งได้กำหนดบทบาท หน้าที่ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการด้านเทคนิคในศูนย์กำจัดมูลฝอยฯ ด้านแนวทางในการสร้างความเข้าใจต่อประชาชนในการสร้างมูลค่าให้กับมูลฝอย นั้น ได้มีความเห็นว่าควรเป็นแผนงานที่แต่ละท้องถิ่นที่เข้าร่วมศูนย์กำจัดมูลฝอยฯ ต้องรับผิดชอบดำเนินการในพื้นที่ของตนเองก่อนที่จะขนส่งมูลฝอยมากำจัดที่ศูนย์กำจัดมูลฝอยฯ แหล่งที่มาของเงินทุนด้านงบประมาณการก่อสร้างจะเสนอโครงการขอสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน โดยผ่านกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ด้านค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยและการบำรุงรักษา ระบบ ได้จากเงินค่าบริการกำจัดมูลฝอย โดยเรียกเก็บจากท้องถิ่นที่จัดส่งมูลฝอยมากำจัดที่ศูนย์ฯ ความเร่งด่วนของโครงการคาดว่าจะดำเนินการก่อสร้างภายในระยะเวลา 1-2 ปี ทั้งนี้เพราะได้เตรียมความพร้อมเรื่องการศึกษาออกแบบการก่อสร้างศูนย์กำจัดมูลฝอยฯ พื้นที่รองรับการก่อสร้าง การทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ยอมรับโครงการ ด้านความร่วมมือของประชาชนในการจ่ายค่ากำจัดมูลฝอยนั้น ในปัจจุบันทุกท้องถิ่นประสบปัญหาประชาชนให้ความร่วมมือน้อย โดยท้องถิ่นสามารถจัดเก็บค่าบริการในการกำจัดมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 40 ของค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยทั้งหมด ซึ่ง ท้องถิ่นต้องจัดสรรงบประมาณสนับสนุน ด้านการบริหารจัดการในการร่วมกันนั้น จะมีการ รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มองค์กร โดยเลือกตัวแทนจากท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการ และงานด้านการปฏิบัติและเทคนิคให้แกนนำกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งลักษณะการบริหารจัดการจัดเป็นการบริหารจัดการแบบรัฐเป็นผู้ลงทุนและดำเนินการ

2) รูปแบบที่ 2 ศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมลำปาง 2 ได้มีการรวมกลุ่มระหว่างท้องถิ่นที่ใช้สถานที่กำจัดมูลฝอยในปัจจุบันร่วมกันและได้มีการลงนามในบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อแสดงความจำนงเพื่อที่จะร่วมมือกันจัดตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม และศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมได้มีโครงสร้างการบริหารจัดการซึ่งได้กำหนดบทบาทหน้าที่ ได้กำหนดงานด้านเทคนิค งานด้านการเก็บรวบรวมและการกำจัดมูลฝอย งานด้านการส่งเสริม เผยแพร่และงานสนับสนุน แหล่งที่มาของเงินทุนด้านงบประมาณการก่อสร้างจะ

เสนอโครงการขอสนับสนุนงบประมาณแผ่นดิน โดยผ่านกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ด้านค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยและการบำรุงรักษาระบบ ได้จากเงินค่าบริการกำจัดมูลฝอย โดยเก็บจากท้องถิ่นที่จัดส่งมูลฝอยมากำจัดที่ศูนย์ฯ ความเร่งด่วนของโครงการคาดว่าจะดำเนินการก่อสร้างภายในระยะเวลา 2 ปี ทั้งนี้เพราะจะได้เตรียมความพร้อมเรื่องการศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้นและ การศึกษาออกแบบการก่อสร้างศูนย์กำจัดมูลฝอยฯ พื้นที่รองรับการก่อสร้าง การทำ ประชาพิจารณ์เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ยอมรับโครงการ ด้านความร่วมมือของประชาชนในการจ่ายค่ากำจัดมูลฝอยนั้น ในปัจจุบันทุกท้องถิ่นประสบปัญหาประชาชนให้ความร่วมมือน้อย โดยท้องถิ่นสามารถจัดเก็บค่าบริการในการกำจัดมูลฝอยคิดเป็นร้อยละ 40 ของค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยทั้งหมด ซึ่งท้องถิ่นต้องจัดสรรงบประมาณสทบ ด้านการบริหารจัดการในการร่วมกันนั้น จะมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มองค์กร โดยเลือกตัวแทนจากท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการและงานด้านการปฏิบัติและเทคนิค จะจัดจ้างบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งลักษณะการบริหารจัดการจัดเป็นการบริหารจัดการแบบรัฐเป็นผู้ลงทุนและเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ

3) รูปแบบที่ 3 ศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมลำปาง 3 ได้มีการรวมกลุ่มโดยประชาสัมพันธิ์ให้ท้องถิ่นใกล้เคียงเข้าร่วมโครงการและได้มีการลงนามในบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อแสดงความจำนงเพื่อที่จะร่วมมือกันจัดตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม และศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม ได้มีโครงสร้างการบริหารจัดการซึ่งได้กำหนดบทบาท หน้าที่ ได้กำหนดงานด้านเทคนิค งานด้านการเก็บรวบรวมและการกำจัดมูลฝอย งานด้านการส่งเสริมเผยแพร่และงานสนับสนุน แหล่งที่มาของเงินทุนด้านงบประมาณการก่อสร้างจะเสนอโครงการขอสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน โดยผ่านกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ด้านค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยและการบำรุงรักษาระบบ ได้จากเงินค่าบริการกำจัดมูลฝอย โดยเก็บจากท้องถิ่นที่จัดส่งมูลฝอยมากำจัดที่ศูนย์ฯ ความเร่งด่วนของโครงการคาดว่าจะดำเนินการก่อสร้างภายในระยะเวลา 2 ปี ทั้งนี้เพราะได้ทำการศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้นไว้แล้ว และได้จัดหาพื้นที่รองรับการก่อสร้างแล้ว ซึ่งจะได้เตรียมความพร้อมเรื่องการศึกษาออกแบบการก่อสร้างศูนย์กำจัดมูลฝอยฯ การทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ยอมรับโครงการ ด้านความร่วมมือของประชาชนในการจ่ายค่ากำจัดมูลฝอยนั้น ในปัจจุบันทุกท้องถิ่นประสบปัญหาประชาชนให้ความร่วมมือน้อย โดยท้องถิ่นสามารถจัดเก็บค่าบริการในการกำจัดมูลฝอยคิดเป็นร้อยละ 40 ของค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอยทั้งหมด ซึ่ง ท้องถิ่นต้องจัดสรรงบประมาณสทบ ด้านการบริหารจัดการในการร่วมกันนั้น จะมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มองค์กร โดยเลือกตัวแทนจากท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการ

และงานด้านการปฏิบัติและเทคนิคให้แก่แกนนำกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ซึ่งลักษณะการบริหารจัดการจัดเป็นการบริหารจัดการแบบรัฐเป็นผู้ลงทุนและดำเนินการ

6.1.2 วิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากข้อมูลสภาพพื้นที่ของจังหวัดลำปาง การจัดการมูลฝอยที่ดำเนินการในปัจจุบันศักยภาพของท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์แนวทางในการจัดการมูลฝอย ร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดลำปางดังนี้

ศูนย์จัดการมูลฝอย ก ควรจะรวมกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของศูนย์ลำปาง 1 และ 2 เข้าด้วยกัน เนื่องจากได้พิจารณาตามปริมาณมูลฝอยโดยรวมของทั้ง 2 ศูนย์ มีปริมาณ 150 ตันต่อวัน และระยะทางไม่เกิน 40 กิโลเมตร ซึ่งจะประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองลำปาง อำเภอเกาะคา อำเภอแม่ทะ และอำเภอเสริมงาม ดังนี้ เทศบาลนครลำปาง เทศบาลตำบลพิชัย เทศบาลตำบลชมพู เทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง เทศบาลตำบลเกาะคา เทศบาลตำบลป่าต้นนาคร้าว เทศบาลตำบลเสริมงาม องค์การบริหารส่วนตำบลท่าผา องค์การบริหารส่วนตำบลศาลา องค์การบริหารส่วนตำบลวังพร้าว โดยใช้พื้นที่ของเทศบาลนครลำปาง ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลชมพู เป็นสถานที่ก่อสร้างศูนย์

ศูนย์จัดการมูลฝอย ข ยังคงกลุ่มศูนย์ลำปาง 3 ซึ่งจะประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเถิน อำเภอแม่พริก ดังนี้ เทศบาลตำบลล้อมแรด เทศบาลตำบลแม่พริก เทศบาลตำบลแม่ปู้ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กัวะ องค์การบริหารส่วนตำบลเถินบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ถอด องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ องค์การบริหารส่วนตำบลนาโป่ง องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงมอก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่มอก

รูปแบบของศูนย์ ทั้ง 2 ศูนย์ มีรายละเอียดตามประเด็นการศึกษาดังต่อไปนี้

1) การกำหนดบทบาทหน้าที่และงานตามโครงการ ควรกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ครอบคลุมหลายด้าน ซึ่งประกอบด้วยงานสนับสนุน งานส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ งานรักษาความสะอาดและเก็บรวบรวมมูลฝอย งานกำจัดมูลฝอย งานติดตามตรวจสอบและประเมินผล งานนโยบายและแผน งานต่าง ๆ เหล่านี้ต้องมีการประสานงานกันเพื่อทราบข้อมูลต่าง ๆ เพื่อวางแผนทางการจัดการร่วมกันได้ ส่งผลให้การปฏิบัติงานที่ดี ไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม

2) ด้านแนวทางการสร้างความเข้าใจต่อประชาชนในการสร้างมูลค่ามูลฝอย ควรรณรงค์ให้มีการคัดแยกมูลฝอยและมีการจัดการมูลฝอยเชิงพาณิชย์ในระดับครัวเรือน ซึ่งถ้าเกินขีดความสามารถของครัวเรือนจึงจัดส่งให้กับศูนย์กำจัดมูลฝอยฯ เพื่อนำไปกำจัดซึ่งกระบวนการจัดการควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมพัฒนา ในเรื่องการจัดการมูลฝอยเชิงพาณิชย์ ซึ่งจะก่อให้เกิดการจัดการที่เป็นผลในทางปฏิบัติมากกว่าการออกมาตรการบังคับ

3) ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่ม การร่วมมือกันระหว่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรคำนึงถึงปัจจัยพื้นฐาน คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถหาพื้นที่กำจัดมูลฝอยและสามารถทำความเข้าใจกับชุมชนโดยรอบพื้นที่ได้ ท้องถิ่นที่รวมกลุ่มต้องมีระยะทางในการขนส่งมูลฝอยไม่ไกลเกินไป คือไม่เกิน 40 กิโลเมตร และที่สำคัญความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมกลุ่ม อีกทั้งต้องมีความร่วมมือกันอย่างจริงจังและยาวนาน ซึ่งกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ (มปป:7) ได้เสนอแนะความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการฯ ดังนี้คือควรร่วมกันกำหนดสัญญา ระเบียบ ค่าธรรมเนียมกำจัดมูลฝอย เพื่อกำหนดเป็นข้อตกลงร่วมกัน ทั้งนี้เพราะการดำเนินการของศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมนั้นมีข้อปลีกย่อยในด้านการปฏิบัติอย่างมากถ้าสมาชิกในกลุ่มยกเลิกการเข้าร่วมกลุ่มจะทำให้การปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ได้รับผลกระทบ

4) ด้านค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอย ลักษณะของค่าใช้จ่ายแบ่งเป็น 2 ประเภท คือค่าใช้จ่ายในการลงทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ จากการพิจารณาถึงองค์ประกอบเรื่องปริมาณมูลฝอย วิธีการจัดการมูลฝอยที่ผ่านมา ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์เสนอให้มีการจัดการที่ต่างกันคือ

4.1) ศูนย์จัดการมูลฝอย ก ควรให้เอกชนลงทุนและดำเนินการ ทั้งนี้เพราะปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง ได้ให้เอกชนดำเนินการซึ่งใช้พื้นที่ของเอกชน ซึ่งการให้เอกชนดำเนินการจะทำให้หน่วยงานรัฐไม่ต้องรับภาระในการลงทุน ไม่ต้องต้องรับผิดชอบด้านความเสี่ยงในการนำเทคโนโลยีใหม่มาประยุกต์ใช้ในชุมชนทั้งในด้านการเงินและคุณภาพในการบริการ

4.2) ศูนย์จัดการมูลฝอย ข รัฐควรลงทุนและดำเนินการเนื่องจาก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเถินและแม่พริก ปัจจุบันมีปริมาณมูลฝอยประมาณ 25 ตันต่อวัน ซึ่งเป็นปริมาณที่น้อย ทำให้เอกชนไม่สนใจจะมาลงทุนหรือดำเนินการจะทำให้ประชาชนต้องเสียค่ากำจัดมูลฝอยมาก ทั้งนี้เพราะเอกชนจะต้องคิดกำไรจากการประกอบการ

5) ด้านความคาดหวังที่ต้องการจากโครงการ ความคาดหวังจะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของปัญหามูลฝอยในพื้นที่ และการเตรียมความพร้อมในการสร้างศูนย์จัดการมูลฝอยในปัจจุบันซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เสนอระยะเวลาที่แตกต่างกันคือ

5.1) ศูนย์กำจัดมูลฝอย ก ควรเริ่มดำเนินโครงการก่อสร้างศูนย์ภายใน 2 ปี ทั้งนี้เพราะปัจจุบันพื้นที่กำจัดมูลฝอยสามารถใช้ได้อีกประมาณ 2 เดือน (ถึงเดือนธันวาคม 2543) ประกอบกับพื้นที่จัดเตรียมเพื่อก่อสร้างศูนย์ ได้รับการศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้นและออกแบบรายละเอียดโครงการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรเสนอให้เอกชนที่สนใจมาลงทุนและดำเนินการ

5.2) ศูนย์จัดการมูลฝอย ข ควรเตรียมความพร้อมหลาย ๆ ด้านและเริ่มโครงการก่อสร้างศูนย์ภายใน 5 ปี ทั้งนี้เพราะปัจจุบันพื้นที่กำจัดมูลฝอยยังสามารถรองรับมูลฝอยชุมชนได้อีก ประกอบกับพื้นที่ที่จัดเตรียมเพื่อก่อสร้างศูนย์ได้มีการศึกษาเพียงความเหมาะสมเบื้องต้นแต่ยังไม่ได้ศึกษาออกแบบรายละเอียดโครงการ และในปี 2545 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้รับการกระจายอำนาจมากขึ้น ซึ่งจะทำให้มีความพร้อมด้านการเงินและบุคลากร

6) ด้านความร่วมมือของประชาชนในการจ่ายค่ากำจัดมูลฝอย

การจ่ายค่าธรรมเนียมการเก็บขนและกำจัดตามค่าใช้จ่ายจริงตามหลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายนั้นต้องได้รับการยอมรับการดำเนินงานของศูนย์จากประชาชน การดำเนินการด้านนี้อาจใช้เทคนิคทางจิตวิทยาในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การสร้างการจูงใจใฝ่สัมพันธ์ เทคนิคด้านการบริหาร

7) ด้านแนวทางการรวมกลุ่มกำจัดมูลฝอย การบริหารจัดการควรมีกรรมการบริหารซึ่งเป็นการคัดเลือกจากผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้แทนประชาชนที่อยู่รอบบริเวณศูนย์ เพื่อทำการติดตามตรวจสอบการบริหารงานและการดำเนินงาน ลักษณะการติดตามตรวจสอบจะดำเนินการไปตามแบบการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จัดทำขึ้นโดยชุมชนในพื้นที่และใกล้เคียง

6.2 การอภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางในการจัดการมูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามขอบเขตการศึกษา 7 ประเด็นได้ดังนี้

1) การบริหารและการจัดการศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม ได้กำหนดโครงสร้างการดำเนินงาน ทั้งงานทางด้านเทคนิคและงานประชาสัมพันธ์กับประชาชน ซึ่งผู้ดำเนินงานในศูนย์ฯ มีทั้งแกนนำกลุ่มซึ่งมีศักยภาพ และ จัดจ้างเอกชน ซึ่งเป็นมืออาชีพมาดำเนินการ จากนโยบายการจัดการมูลฝอยของประเทศไทย ได้กำหนดคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพสูงในการจัดการมูลฝอย เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สามารถทำหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักและเป็นผู้ดำเนินงานศูนย์กำจัดมูลฝอย และกรณีที่จะมีการจัดจ้างเอกชนมาดำเนินการนั้นสามารถกระทำได้ ทั้งนี้ พ.ร.บ. สาธารณสุข พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมูลฝอย ระบุไว้ในหมวด 20 (2535 : 40) คือ ท้องถิ่นสามารถเปิดโอกาสให้เอกชนหรือภาคธุรกิจเข้าดำเนินการ เก็บ ขน หรือ กำจัดสิ่งปฏิกูล หรือ มูลฝอย แทนราชการส่วนท้องถิ่นได้ แต่ต้องขออนุญาต จากเจ้าพนักงานท้องถิ่นก่อน การให้บริการของเอกชน ดังกล่าวถือว่าเป็นการประกอบธุรกิจ ดังนั้นย่อมมีสิทธิได้รับผลตอบแทนจากประชาชนผู้ใช้บริการ อย่างไรก็ตามการประกอบกิจการของเอกชนดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดโดยราชการส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบพื้นที่

2) การทำความเข้าใจต่อประชาชนในการสร้างมูลค่าให้กับมูลฝอย ได้มีแผนการจัดทำโครงการเพื่อให้ชุมชนคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง การลดบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดมูลฝอย คือการสร้างจิตสำนึก การกำหนดมาตรการมารองรับ คือการกำหนดวันเก็บชนิดมูลฝอย การลดราคาค่ากำจัดมูลฝอยที่คัดแยก การหาผู้รับซื้อมูลฝอย (ซาเล้ง) ให้ฝ่ายเก็บขนทำการการเก็บขนมูลฝอยแบบคัดแยก ซึ่งการคัดแยกมูลฝอยก่อนทิ้ง การลดการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดมูลฝอย ทำให้ปริมาณมูลฝอยที่ต้องกำจัดในศูนย์ฯ มีปริมาณที่น้อยและทำให้ศูนย์ฯ สามารถดำเนินงานได้หลายปี

3) ความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่ม การดำเนินการร่วมกันในรูปของการรวมกลุ่มระหว่างท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เนื่องจากชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน มีความปัญหาเรื่องการจัดการมูลฝอยลักษณะเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ คือท้องถิ่นที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกันควรที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อกำจัดมูลฝอยร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการขนส่งมูลฝอยในพื้นที่เพื่อไปกำจัดร่วมกัน และในการรวมตัวกันของท้องถิ่นได้มีการลงนามในบันทึกข้อตกลงเบื้องต้น เพื่อแสดงความจำนงเพื่อที่จะร่วมมือกันจัดตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม แต่ยังไม่ได้มีการบริหารจัดการต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งนโยบายการจัดการมูลฝอย ของประเทศไทยได้เสนอแนะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการร่วมกันกำหนดสัญญา ระเบียบ ค่าธรรมเนียมกำจัดมูลฝอย เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการจัดเก็บจากผู้รับบริการ และองค์ประกอบของกลุ่ม จิตติ มงคลชัยอัญญา (อ้างในปารีชาติ : 2543) ได้ให้ความ

หมายถึงเกี่ยวกับกลุ่มว่า เป็นการรวมพลังของคนจำนวนหนึ่งเพื่อแก้ปัญหาที่ประสบอยู่หรือร่วมกันกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามที่ตนปรารถนา นอกจากนั้นยังได้กว้างถึงองค์ประกอบของกลุ่มว่าจะต้องประกอบไปด้วย สมาชิก ซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน มีความไวเนื้อเชื่อใจกัน ความเชื่อมั่นหรือความมั่นใจในตนเองและกลุ่ม และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ซึ่งถ้ากลุ่มของศูนย์กำจัดมูลฝอย จังหวัดลำปางสามารถเกิดขึ้นได้ตามองค์ประกอบดังกล่าวจะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งและยาวนาน ซึ่งจากผลการศึกษาถึงการรวมกลุ่มนั้น เป็นเพียงการรวมกลุ่มที่ประสบปัญหาเรื่องที่กำลังกำจัดมูลฝอยเท่านั้น ซึ่งไม่ปรากฏในเรื่องพลังของกลุ่ม ดังนั้นการรวมกลุ่มลักษณะนี้อาจจะไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

4) ค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอย ด้านการก่อสร้างจะขอรับการสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน และ ค่าใช้จ่ายในการเดินระบบและบำรุงรักษาจะเรียกเก็บจากกลุ่มท้องถิ่นที่นำมูลฝอยมากำจัด เนื่องจากงบประมาณในการก่อสร้างระบบกำจัดมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักสุขภาพิบาลและไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีงบประมาณในการก่อสร้างสูง และท้องถิ่นมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาของการจัดการมูลฝอยที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ (มปป.: 3) เสนอ คือ งบประมาณเป็นข้อจำกัดที่ทำให้ท้องถิ่นไม่สามารถจัดการมูลฝอยได้อย่างถูกวิธี แต่ทั้งนี้ท้องถิ่นควรพิจารณาให้เอกชนลงทุนและดำเนินการด้วยซึ่งอยู่ในลักษณะการจัดจ้างเอกชนมาดำเนินการ โดยอยู่ในความควบคุมของท้องถิ่น ทั้งนี้เป็นไปตาม พ.ร.บ. สาธารณสุข พ.ศ. 2535 หมวดที่ 20 ที่ท้องถิ่นสามารถกระทำได้

5) ความคาดหวังที่ต้องการจากโครงการ เป็นการประเมินจากความรุนแรงของสภาพปัญหามูลฝอยที่ไม่มีที่กำจัด ความพร้อมในการเตรียมการรองรับศูนย์ ซึ่งจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นท้องถิ่นขาดการประเมินให้เอกชนลงทุนและดำเนินการ ดังนั้นแนวทางการลงทุนและดำเนินการจึงมุ่งไปที่รัฐส่วนกลาง คือกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม แต่ในภาวะปัจจุบันรัฐมีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณไม่เพียงพอ ดังนั้นท้องถิ่นควรที่จะหาทางเลือกอื่นบ้าง อาทิเช่น เสนอให้เอกชนลงทุนและดำเนินการ หรือกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ท้องถิ่นมีศักยภาพเช่น การลดปริมาณมูลฝอยที่ต้องกำจัด โดยการคัดแยกหรือการสร้างมูลค่าจากมูลฝอย เป็นต้น

6) ความร่วมมือของประชาชนในการจ่ายค่ากำจัดมูลฝอย ท้องถิ่นได้ประสบปัญหาการขาดทุนในเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บและกำจัดมูลฝอยจากชุมชนมาตลอด ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วท้องถิ่นต้องลบค่าใช้จ่ายดังกล่าวประมาณ ร้อยละ 60 ของค่าใช้จ่าย

จ่ายทั้งหมด และแนวทางผู้ก่อมลพิษมากต้องเป็นผู้จ่ายมากขึ้น เป็นเพียงหลักการซึ่งไม่สามารถนำมาใช้ได้ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะประชาชนในท้องถิ่นยังขาดจิตสำนึก ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อการจัดการมลพิษ

7) ด้านแนวทางการรวมกลุ่มกำจัดมลพิษ การบริหารจัดการควรมีกรรมการบริหารซึ่งเป็นการคัดเลือกจากผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้แทนประชาชนที่อยู่รอบบริเวณศูนย์ เพื่อทำการติดตามตรวจสอบการบริหารงานและการดำเนินงาน ลักษณะการติดตามตรวจสอบจะดำเนินการในตามแบบการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จัดทำขึ้นโดยชุมชนในพื้นที่และใกล้เคียง ซึ่งเป็นผู้ให้ประโยชน์และเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการดำเนินงานของศูนย์ ข้อมูลที่ได้จากการติดตามตรวจสอบสามารถวิเคราะห์และทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมองเห็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและหาวิธีการทำงานเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหานั้น วิธีการนี้จะทำให้ประชาชนเกิดการทำงานในรูปกลุ่ม การติดตามตรวจสอบจะนำไปสู่การวางแผนการปฏิบัติงานที่เหมาะสม การทำกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพและการใช้ทรัพยากรให้ผลคุ้มค่าในระดับชุมชน

6.3 ข้อเสนอแนะ

การผลการศึกษารูปแบบ 3 รูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ทำการการวิเคราะห์ตามขอบเขตการศึกษา พบว่ารูปแบบศูนย์จัดการมูลฝอยของ จังหวัดลำปาง ควรมี 2 ศูนย์ และมีแนวทางดังแผนภูมิที่ 7

แผนภูมิที่ 7 รูปแบบการจัดการมูลฝอย จังหวัดลำปาง

จากแผนภูมิที่ 7 ได้มีการวิเคราะห์และเสนอแนะรูปแบบ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 คือ ศูนย์จัดการมูลฝอย ก และศูนย์จัดการมูลฝอย ข ซึ่งทั้ง 2 ศูนย์ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะการดำเนินงานเหมือนกันในเรื่องโครงสร้างการบริหาร แนวทางการสร้างความเข้าใจการรวมกลุ่ม ความร่วมมือของประชาชน และรูปแบบการจัดการ ในส่วนที่แตกต่างกันคือ เรื่องค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอย และความคาดหวังที่ต้องการจากโครงการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ศูนย์จัดการมูลฝอย ก ควรจะรวมกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของศูนย์ลำปาง 1 และ 2 เข้าด้วยกัน เนื่องจากได้พิจารณาตามปริมาณมูลฝอยโดยรวมของทั้ง 2 ศูนย์แล้วมีปริมาณ 150 ตันต่อวัน และระยะทางไม่เกิน 40 กิโลเมตร ควรจะประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองลำปาง อำเภอเกาะคา อำเภอแม่ทะ และอำเภอเสริมงามดังนี้ เทศบาลนครลำปาง เทศบาลตำบลพิชัย เทศบาลตำบลชมพู เทศบาลตำบลบ่อแฮ้ว องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง เทศบาลตำบลเกาะคา เทศบาลตำบลป่าต้นนาครี เทศบาลตำบลเสริมงาม องค์การบริหารส่วนตำบลท่าผา องค์การบริหารส่วนตำบลศาลา องค์การบริหารส่วนตำบลวังพร้าว โดยใช้พื้นที่ของเทศบาลนครลำปาง ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลชมพู เป็นสถานที่ก่อสร้างศูนย์

ศูนย์จัดการมูลฝอย ข ควรประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเถิน อำเภอแม่พริก ดังนี้ เทศบาลตำบลล้อมแรด เทศบาลตำบลแม่พริก เทศบาลตำบลแม่ปู้ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่กัวะ องค์การบริหารส่วนตำบลเถินบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ถอด องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ปะ องค์การบริหารส่วนตำบลนาโง องค์การบริหารส่วนตำบลเวียงมอก องค์การบริหารส่วนตำบลแม่มอก ดังแผนที่ที่ 2

รูปแบบของศูนย์ ทั้ง 2 ศูนย์ มีรายละเอียดตามประเด็นการศึกษาดังต่อไปนี้

1) ด้านโครงสร้างการบริหารได้กำหนดบทบาทหน้าที่

ศูนย์ ทั้ง 2 ศูนย์ ควรดำเนินการในลักษณะเดียวกันคือ ดำเนินการให้ครบวงจรซึ่งประกอบไปด้วยงานในลักษณะต่าง ๆ คือ

1.1) งานสนับสนุนจะเป็นงานประเภทงานธุรการ การเงิน และงานประสานงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานและมีความโปร่งใสประชาชนสามารถตรวจสอบได้

1.2) งานประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับชุมชนโดยรอบพื้นที่ศูนย์ และการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ การบริหารและตัดสินใจการ

ดำเนินการซึ่งลักษณะการดำเนินงานเหมือนกันในเรื่อง โครงสร้างการบริหาร แนวทางการสร้างความเข้าใจ การรวมกลุ่ม ความร่วมมือของประชาชน และรูปแบบการจัดการ ในส่วนที่แตกต่างกันคือ เรื่องค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอย และความคาดหวังที่ต้องการจากโครงการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.3) งานนโยบายและแผน ควร มีแผนงานการจัดการของแต่ละฝ่าย

1.4) งานเทคนิค ลักษณะงานจะประกอบด้วยงานเก็บขนและงานกำจัด

1.4.1) งานด้านการรวบรวม ควร มีการจัดระบบรวบรวมมูลฝอยตามประเภทมูลฝอย ซึ่งอาจจะใช้วิธีการแบบแยกถัง แยกถุง หรือแยกวันเก็บได้ ซึ่งอาจแบ่งประเภทมูลฝอย ได้ 3 ประเภท คือ มูลฝอยเปียก มูลฝอยแห้ง มูลฝอยอันตราย

1.4.3) งานด้านเก็บขน เป็นขั้นตอนในการนำมูลฝอยไปกำจัดซึ่งประกอบด้วยแรงงานคนสำหรับขนมูลฝอย ประกอบกับใช้รถขนมูลฝอย ซึ่งขนาดของรถจะต้องเหมาะสมกับขนาดชุมชน ปริมาณมูลฝอยของชุมชน และมาตรการการเก็บขนที่กำหนด

1.4.4) การกำจัดมูลฝอย

(1) ฝังกลบแบบถูกสุขลักษณะ เป็นการกำจัดมูลฝอยลงบนดิน โดยมีการออกแบบและมีการควบคุมปัญหาต่างๆอย่างเหมาะสม หลักสำคัญประกอบด้วย

- มีการควบคุมกลิ่นรบกวน การแพร่กระจายเชื้อโรค การลุกไหม้ของมูลฝอยและทัศนียภาพที่ไม่น่าดู

- มีการใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่า โดยการบดอัดมูลฝอยให้มี ความหนาแน่นสูง

- ลดปัญหามลพิษทางน้ำและอากาศ

- ควร มีแผนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่หลังใช้งานตามเป้าหมาย

(2) วิธีการหมักมูลฝอยเป็นปุ๋ย เป็นการย่อยสลายสารอินทรีย์ในมูลฝอย โดยจุลินทรีย์ให้กลายเป็นปุ๋ย ซึ่งเป็นวัสดุในการปรับปรุงดินได้ ระยะเวลาการย่อยสลายถ้าให้จุลินทรีย์เป็นตัวเร่งต้องใช้เวลา 45-60 วัน แต่ถ้าไม่ใช้จุลินทรีย์เป็นตัวเร่งใช้เวลาประมาณ 3 เดือน ซึ่งปุ๋ยที่ได้จะมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ เนื่องจากมีไนโตรเจนและ

ฟอสฟอรัสน้อย โดยทั่วไปจะมีการผสมกับกากตะกอนจากระบบบำบัดน้ำเสียชุมชน ซึ่งจะ
ทำให้ได้ปุ๋ยคุณภาพที่ดีและเหมาะสมกับการเกษตร

1.4.5) การติดตามประเมินผล เป็นการตรวจสอบการดำเนินงาน
ของทุกขั้นตอนในศูนย์ เพื่อไม่ให้ก่อผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อม โดยมี
คณะกรรมการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานเป็นผู้ดูแล

2) ด้านแนวทางการสร้างความเข้าใจต่อประชาชนในการสร้างค่าให้มูล ฝอย

ควรกำหนดแนวทางเพื่อให้เกิดกระบวนการลดปริมาณมูลฝอยและให้เกิดการ
จัดการมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพโดยควรมีแผนงานครอบคลุมทั้งการสร้างจิตสำนึกและ
มาตรการการจูงใจและบังคับดังต่อไปนี้

2.1) ให้ชุมชนเห็นความสำคัญของปัญหามูลฝอยและลดผลกระทบปัญหา
มูลฝอยที่มีต่อสภาพแวดล้อมและชุมชน

2.2) สร้างค่านิยมและปรับเปลี่ยนทัศนคติให้ชุมชนแยกมูลฝอย รวมถึง
เฝ้าระวังลดปัญหาและปริมาณมูลฝอยในชุมชน

2.3) สร้างความรู้สึกรับผิดชอบของประชาชน และการยอมรับผิดชอบที่ผู้
ผลิตมูลฝอยจะต้องรับภาระส่วนหนึ่งในการกำจัดมูลฝอย

2.4) การจูงใจให้ชุมชนแยกมูลฝอยพร้อมทั้งกำหนดจุดรองรับที่เหมาะสม
ในสาธารณะและในชุมชน

2.5) กำหนดมาตรการเชิงบังคับ กำหนดวันเก็บขนมูลฝอยตามประเภทและ
จัดเก็บเฉพาะมูลฝอยที่ได้รับการคัดแยกเท่านั้น

2.6) การกำหนดข้อบังคับร่วมกับประชาชนในเรื่องค่าธรรมเนียมการกำจัด
มูลฝอย โดยใช้หลักการผู้ก่อมลพิษควรเป็นผู้จ่ายค่ากำจัดมลพิษ

2.7) การวางแนวทางการติดตามผลการจัดการมูลฝอยโดยชุมชน

3) ด้านความเป็นไปได้ในการรวมกลุ่มจัดการมูลฝอยร่วมกัน

การจัดการมูลฝอยในปัจจุบัน ที่เป็นปัญหาประการหนึ่งคือ เรื่องพื้นที่ที่ชุมชน
ยอมรับและให้ใช้เป็นพื้นที่จัดการมูลฝอย ซึ่งการรวมกลุ่มควรประกอบด้วย ท้องถิ่นหลาย
ท้องถิ่นที่มีศักยภาพ เช่นเรื่องพื้นที่ บุคลากร การเงิน ระยะเวลา และความร่วมมือกันอย่าง
ต่อเนื่อง ซึ่งการคัดเลือกพื้นที่ควรคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้

3.1) คัดเลือกขนาดพื้นที่เพื่อก่อสร้างศูนย์ ควรคำนึงถึงศักยภาพหลาย ๆ
ด้าน ดังนี้

(1) ขนาดพื้นที่ที่เหมาะสมจะต้องสามารถรองรับการจัดการมูลฝอยด้วยวิธีฝังกลบได้ไม่น้อยกว่า 5-10 ปี

(2) ควรห่างจากบ้านพักอาศัย โรงเรียน และสวนสาธารณะ เพื่อป้องกันกลิ่นรบกวน

(3) ควรห่างจากสนามบินอย่างน้อย 3 กิโลเมตร เพื่อป้องกันการฟุ้งกระจาย

(4) ควรเป็นที่ดอนเพื่อป้องกันน้ำท่วม

(5) คำนึงถึงความยากง่ายในการหาดินปกคลุม

(6) มีถนนตัดผ่านและเส้นทางคมนาคมที่เหมาะสม แข็งแรง

(7) มีลักษณะทางธรณีวิทยาที่เหมาะสม

(8) เป็นที่ยอมรับได้ของชุมชนใกล้เคียง

3.2) ทำความเข้าใจกับชุมชน ท้องถิ่นที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกับศูนย์ และท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่โดยรอบ ควรทำความเข้าใจกับชุมชนและให้ชุมชนยอมรับศูนย์ ตลอดจนกำหนดแผนงานจัดสรรผลประโยชน์ให้กับชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่ศูนย์ และท้องถิ่นรวมกลุ่มกันควรมีระยะทางไม่ไกลเกินไป ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกขนส่งมูลฝอยไปกำจัด

3.3) การรวมกลุ่มต้องคำนึงถึงพลังของกลุ่มในการแก้ไขปัญหา ซึ่งขนาดของกลุ่มจะมีขนาดเท่าใดก็ได้เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน แต่สิ่งที่สำคัญคือ สมาชิกต้องมีความเชื่อมั่น ความมั่นใจในตนเองและกลุ่ม และท้ายที่สุดต้องมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

4) ด้านค่าใช้จ่ายในการกำจัดมูลฝอย

ลักษณะของค่าใช้จ่ายแบ่งเป็น 2 ประเภท คือค่าใช้จ่ายในการลงทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ จากการพิจารณาถึงองค์ประกอบเรื่องปริมาณมูลฝอย วิธีการจัดการมูลฝอยที่ผ่านมา ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์เสนอให้มีการจัดการที่ต่างกันคือ

4.1) ศูนย์จัดการมูลฝอย ก ควรให้เอกชนลงทุนและดำเนินการ ทั้งนี้เพราะปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองลำปาง ได้ให้เอกชนดำเนินการโดยใช้พื้นที่ของเอกชน ซึ่งการให้เอกชนดำเนินการจะทำให้หน่วยงานรัฐไม่ต้องรับภาระในการลงทุน ไม่ต้องต้องรับผิดชอบต่อความเสี่ยงในการนำเทคโนโลยีใหม่มาประยุกต์ใช้ในชุมชนทั้งในด้านการเงินและคุณภาพในการบริการ

4.2) ศูนย์จัดการมูลฝอย ข รัฐควรลงทุนและดำเนินการเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเถินและแม่พริก ปัจจุบันมีปริมาณมูลฝอยประมาณ 25 ตันต่อวัน ซึ่งเป็นปริมาณที่น้อย ทำให้เอกชนไม่สนใจจะมาลงทุนหรือดำเนิน

การจะทำให้ประชาชนต้องเสียค่ากำจัดมูลฝอยมาก ทั้งนี้เพราะเอกชนจะต้องคิดกำไรจากการประกอบการ

5) ด้านความคาดหวังที่ต้องการจากโครงการ

ความคาดหวังจะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของปัญหามูลฝอยในพื้นที่ และการเตรียมความพร้อมในการสร้างศูนย์จัดการมูลฝอยในปัจจุบันซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์เสนอระยะเวลาที่แตกต่างกันคือ

5.1) ศูนย์กำจัดมูลฝอย ก ควรเริ่มดำเนินโครงการก่อสร้างศูนย์ภายใน 2 ปี ทั้งนี้เพราะปัจจุบันพื้นที่กำจัดมูลฝอยสามารถใช้ได้อีกประมาณ 2 เดือน (ถึงเดือน ธันวาคม 2543) ประกอบกับพื้นที่จัดเตรียมเพื่อก่อสร้างศูนย์ ได้รับการศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้นและออกแบบรายละเอียดโครงการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรเสนอให้เอกชนที่สนใจมาลงทุนและดำเนินการ

5.2) ศูนย์จัดการมูลฝอย ข ควรเตรียมความพร้อมหลาย ๆ ด้านและเริ่มโครงการก่อสร้างศูนย์ภายใน 5 ปี ทั้งนี้เพราะปัจจุบันพื้นที่กำจัดมูลฝอยยังสามารถรองรับมูลฝอยชุมชนได้อีก ประกอบกับพื้นที่จัดเตรียมเพื่อก่อสร้างศูนย์ได้มีการศึกษาเพียงความเหมาะสมเบื้องต้นโดยเป็นการศึกษาเฉพาะการจัดการมูลฝอยของเทศบาลตำบลล้อมแรด เท่านั้น แต่ยังไม่ได้ศึกษาออกแบบรายละเอียดโครงการกรณีจะปรับปรุงให้เป็นศูนย์กำจัดมูลฝอยของหลายท้องถิ่น และในปี 2545 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้รับการกระจายอำนาจมากขึ้น ซึ่งจะทำให้มีความพร้อมด้านการเงินและบุคลากร

6) ด้านความร่วมมือของประชาชนในการจ่ายค่ากำจัดมูลฝอย

การจ่ายค่าธรรมเนียมการเก็บขนและกำจัดตามค่าใช้จ่ายจริงตามหลักการ ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายนั้นต้องได้รับการยอมรับการดำเนินงานของศูนย์จากประชาชน การดำเนินการด้านนี้อาจใช้เทคนิคทางจิตวิทยาในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การสร้างการจูงใจใฝ่สัมพันธ์ เทคนิคด้านการบริหาร ซึ่งการวางแผนการกำหนดค่าบริการต้องอยู่บนพื้นฐานที่ตกลงร่วมกับประชาชน แต่ทั้งนี้ชุมชนจะเข้าใจและยอมจ่ายจะต้องประกอบกับแผนการกำหนดแนวทางการสร้างความเข้าใจในการสร้างมูลค่าให้กับมูลฝอย ซึ่งจะเป็นการวางแผนแนวทางให้ชุมชนมีจิตสำนึกในการจัดการมูลฝอย ชุมชนควรจะมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารศูนย์ และกำหนดค่าบริการ เนื่องจากการดำเนินงานของศูนย์ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนในเรื่องการคัดแยกมูลฝอย

7) ด้านแนวทางการรวมกลุ่มกำจัดมูลฝอย

การบริหารจัดการควรมีกรรมการบริหารซึ่งเป็นการคัดเลือกจากผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้แทนประชาชนที่อยู่รอบบริเวณศูนย์ เพื่อทำการติดตามตรวจสอบการบริหารงานและการดำเนินงาน ลักษณะการติดตามตรวจสอบจะดำเนินการไปตามแบบการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จัดทำขึ้นโดยชุมชนในพื้นที่และใกล้เคียง ซึ่งเป็นผู้ใช้ประโยชน์และเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการดำเนินงานของศูนย์ ข้อมูลที่ได้จากการติดตามตรวจสอบสามารถวิเคราะห์และทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานได้ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมองเห็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและหาวิธีการทำงานเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหานั้น วิธีการนี้จะทำให้ประชาชนเกิดการทำงานในรูปกลุ่ม การติดตามตรวจสอบจะนำไปสู่การวางแผนการปฏิบัติงานที่เหมาะสม การทำกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ และการใช้ทรัพยากรให้ผลคุ้มค่าในระดับชุมชน นอกจากนี้จะต้องวางแผนแนวทางการรวมกลุ่มกันในรูปแบบบุคคลต่อไปในอนาคต เพื่อให้เกิดผลทางด้านนิติสัมพันธ์ ซึ่งจะทำให้เกิดการรวมกลุ่มหากสถานการณ์ด้านการเมืองท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป หรือถ้ามีการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองท้องถิ่นเกิดการดำเนินงานของกลุ่มท้องถิ่นก็ยังสามารถดำเนินการต่อไปได้ในรูปนิติสัมพันธ์ ไม่ใช่ในรูปแบบบุคคลสัมพันธ์

6.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

สำหรับผู้สนใจเรื่องการจัดกามูลฝอยร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการศึกษาต่อถึง 1) ความร่วมมือจากประชาชนในการเสนอรูปแบบ วิธีการ กิจกรรมในการจัดการมูลฝอยของท้องถิ่น 2) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการมูลฝอยให้สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดรูปแบบการจัดการค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการมูลฝอยแบบผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย

6.5 งานวิจัยกับการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

มูลฝอยเกิดจากสิ่งของเหลือใช้ที่มนุษย์ไม่ต้องการใช้และทิ้งออกสู่สิ่งแวดล้อม ถ้าขาดการจัดการที่เหมาะสมก็จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นเหตุให้คุณภาพชีวิตของมนุษย์ถูกกระทบกระเทือนเช่นกันดังนั้นถ้ามนุษย์ไม่ร่วมมือกันจัดการก็อาจทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งการจัดการมูลฝอยไม่ได้เป็นหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะแต่ต้องร่วมมือกันจัดการ จึงได้ปรากฏองค์กรที่ถูกกำหนดให้มีหน้าที่ในการจัดการมูลฝอย โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ถ้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่างจัดการกันเอง โดยขาดการวางแผนร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะ อปท. ที่มีพื้นที่ใกล้ชิดติดกันแล้ว ปัญหาการจัดการอาจไม่มีประสิทธิภาพได้รวมทั้งต้องวางแผนจัดการมูลฝอย โดยประชาชนต้องร่วมวางแผนในการจัดการมูลฝอยด้วยเช่นกัน ซึ่งงานวิจัยนี้ ได้สอดคล้องกับสาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม คือพยายามเสนอแนวทางให้ อปท. ที่มีมนุษย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญและมีหน้าที่จัดการมูลฝอยโดยตรง ต้องอาศัยการจัดการร่วมกันระหว่างท้องถิ่นและระหว่างชุมชนในท้องถิ่นของตนเองด้วย ซึ่งเป็นศาสตร์และศิลป์ ที่จะจัดการมูลฝอยให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมทั้งมีแนวทางที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพที่จะใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและก่อให้เกิดผลดีต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์